

MŰSZAKI-GAZDASÁGI TÁJÉKOZTATÁS A NEHÉZIPARI MINISZTERIUM TERÜLETÉN

Lőrinc Imre

NIM Ipargazdasági és Üzemszervezési Intézet

A műszaki-gazdasági információ országos rendszeréről, valamint a tárcák feladatairól központi határozatok intézkedtek. A feladatok végrehajtását jelentősen megkönnyítették a Gazdasági Bizottság 10 170/1966.sz. határozatának mellékleteként az érdekeltek számára kiadott Irányelvek.

Az Irányelvek a szóban forgó információk területét is körülhatárolják azzal, hogy ezek a műszaki-gazdasági, piaci és szakirodalmi információk rendszerét foglalják magukban. Leszögeznek továbbá, hogy a műszaki-gazdasági, piaci információk feldolgozásától elválaszthatatlan az ezekre épülő prognózisok kialakítása, a piackutatás, a gazdaságkutatás és különböző célú tanulmányok stb. készítése.

1967-ben a NIM Ipargazdasági és Üzemszervezési Intézetben a tárcsa információs rendszerének kialakítása, illetve továbbfejlesztése végett mélyreható vizsgálatot végeztünk és ennek eredményeként a megfelelő következtetéseket is kidolgoztuk. Jelen tanulmány jórészt erre a munkára támaszkodik.

Az Irányelvek leszögeznek, hogy új, önálló információs intézmények létrehozása a mai körülmények között csak a legkritikább esetben indokolt. A tárca területén a trösztöknél, egyesületeknél, vállalatoknál, kutató- és tervezőintézeteknél végzett felmérés ezt teljes mértékben alátámasztotta, mivel bebizonyosodott, hogy megvannak a műszaki-gazdasági információs rendszer bázisai, illetve általában kifejleszthető újabb intézmények létrehozása nélkül.

A vizsgálatok természetesen nemcsak a fent említett gazdasági egységekre terjedtek ki, hanem a minisztériumra is.

A minisztérium információs igényeit - új feladatainak megfelelően - modellben rögzítettük. Ezek alapján kíséreltük meg a kialakítandó rendszer körvonalazását.

Végül a vizsgálatok alapján a teendőkre vonatkozó javaslatok is elkészültek.

A felmérés néhány, a teendőket lényegesen befolyásoló alapvető elvi következtetését célszerű már bevezetőként összefoglalni.

A kialakítandó, az egész tárcát felölelő információs rendszernek olyan hálózatnak kell lennie, amely nem központilag irányított, de összefüggése és működése koordinációval biztosított. A koordináció fontos minisztériumi funkció, melynek legfontosabb célkitűzései:

a/ minden szinten minden érdekelt szerv számára szükséges információk biztosítása megfelelő minőségben és megfelelő időben;

b/ az információs tevékenység területén ne legyenek fehér foltok;

c/ az információs munkában ne legyenek túlságos költségtöbbletet jelentő, vagy az információban érdekelteket felesleges információ-tömeggel elárasztó átfedések;

d/ az információt igénylő egységek legyenek folyamatosan tájékozottak arról, hogy a különböző információkat honnan szerezhetik be.

Az információk köre döntési szintek szerint különböző, ugyanakkor a rendszerben résztvevő gazdasági egységek, szervek és intézmények általában információt igénylők és egyben információt szolgáltatók is.

A műszaki-gazdasági információk területe a statisztikai és számítási információs rendszerrel szoros kapcsolatban áll, és ezt az információs rendszer fejlesztésénél - különösen az információigény komplex kielégítése szempontjából - figyelembe kell venni.

Az információs bázisok profilelhatárolása csak nagyvonalú lehet és nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy kisebb mérvű párhuzamoság nem káros /károsabb, ha egyes információs területek lefedetlenül maradnak/, továbbá, hogy a fejlődés során a profilok kialakulására a gazdasági mechanizmus szabályozó hatása lesz.

Az információs tevékenység területén az új gazdasági mechanizmus egyik legfontosabb hatása a piaci információ jelentőségének újrászervező megnövekedése, ezért erre különös gondot kell fordítani.

Megállapítható volt az is, hogy első lépés az információs rendszer kialakításának megalapozása; továbbfejlesztése, további kialakítása folyamatos feladat és ez a következő évek során további erőfeszítéseket igényel.

A TÁRCA TERÜLETÉN FOLYTATOTT FELMÉRÉS ÉRTÉKELÉSE

Felkértük a tárcához tartozó trösztöket, egyesüléseket, vállalatokat, kutató- és tervezőintézeteket, tájékoztatassanak az információ terén náluk fennálló helyzetről, beleértve mind az információadást,

mind az információfelhasználást, illetve feldolgozást, elképzeléseket a továbbfejlesztésre, igényeket stb. E felmérést, - amelyet a tájékoztatás tartalmára vonatkozóan meglehetősen részletességgel dolgoztunk ki - megküldtük a szóbaeső egységek valamivel több mint felének.

A rendelkezésre álló viszonylag rövid idő miatt a válaszadásra elég szűk határidőt szabtuk meg. Ennek ellenére a megkérdezettek zöme részletes választ küldött.

Az érdekelték ilyen élénk reagálása bizonyítja, hogy az információ jelentőségét teljes mértékben felismerték. Eredményként felmérésünket és következtetéseinket igen nagy mennyiségű adatra alapozhattuk: a tárca területén szóbaeső vállalatoknak, intézményeknek kb. 50 %-ától kaptunk tájékoztatást információs tevékenységükről, elképzeléseikről, igényeikről.

Az írásbeli tájékozódás mellett fontosabb egységekkel megbeszéléseket is folytattunk. Ennek célja egyrészt saját tájékoztatottságunk fokozása, másrészt segítségadás volt a tájékoztatás megszerkesztéséhez.

Minisztériumi szinten a vizsgálat az információáramlásra, a minisztériumi funkciók elemzésére és személyes megbeszélésekre terjedt ki. Kiegészítésképpen a műszaki-gazdasági információkban jelentős szerepet betöltő országos szervezetekkel is érintkezésbe léptünk /OMFB, OMKDK, KSH, piacutató intézetek stb./.

Vizsgálataink természetesen kiterjedtek a tárca hivatásszerű információs intézményeire is, amelyek a vizsgálatokban részben aktívan is résztvettek /NIMDOK/.

1. A vállalatok, trösztök, egyesülések és a mellettük működő kutató- és tervezőintézetek szintjén lényegében minden egységnél folyt információs tevékenység. A megkérdezettek zöménél a fejlesztési igények is jelentősek.

Mivel az információs tevékenységben a szakirodalmi tájékoztatás volt tulsúlyban, a vállalati tájékoztató szolgálat szervezeti bázisa nagyrészt a szakkönyvtár, illetve dokumentációs vagy hasonló részleg volt. Emellett jelentős mértékben vették igénybe a tárcához tartozó és a tárcán kívüli hivatásszerű tájékoztató intézmények szolgáltatásait és kívánták ezek továbbfejlesztését is.

Munkaerő és ráfordítás szempontjából nagy volt a szórás. Ez függött a gazdasági egység működésének tárgyától, profiljától, kereskedelmi kapcsolataitól, fejlesztési célkitűzéseitől stb. Így egy tervezőirodánál 40 fő foglalkozott tájékoztatással, míg egy homogén profilu vállalatnál 1-2 fő. Meg kell jegyeznünk, hogy a tájékoztató munkába részmunkaidővel olyan szakembereket is bevontak, akiknek ez nem főtevékenységük.

A tájékoztató tevékenység finanszírozására elsősorban a műszaki fejlesztési alap szolgált, általános költségek terhére csak néhány helyen fedezték a kiadásokat.

A piaci információ iránti igényre jellemző, hogy a vállalatok kb. 20 %-a azt tervezte, piackutató tevékenységet fog folytatni, s hasonló százalékban kívántak a vállalatok vevőszolgálatot létesíteni /illetve rendelkeztek már vevőszolgálattal/.

A vállalatok, intézmények között, illetve az egyes iparágak /trösztök/ területén a koordinációs tevékenység első lépései vagy tervei csak helyenként voltak megtalálhatók. Az egyes vállalatok, illetve gazdasági egységek információs tevékenységüket általában egymástól elszigetelten végezték. Mindössze a NIMDOK végzett lehetőségeihez mértén korlátozott koordinálási tevékenységet, azonban ez a gazdasági egységeknél a kívánatos koordináció mértékét távolról sem érte el. Az információfeldolgozás gépesítése a gazdasági egységeknél igen kismérvű volt, elsősorban sokszorosítást végeztek.

Fentiekből látható, hogy a vállalatok általában tervezik információs tevékenységük fejlesztését. Vizsgálataink azt mutatják, hogy jelentősen fokozni lehetne az információs tevékenység hatékonyságát, ha egyes iparágak vagy hasonló profilu vállalatok keretében kooperáció jönne létre, így ezek szabad társulás alapján - szükség esetén - közös tájékoztató központot hoznának létre. Az iparágak területén ilyen központok kialakítására főleg a kutató- és tervezőintézetek alkalmasak.

A gépesítés fejlesztését illetően a cél a közeljövőben általában a kis- és középgépesítés bevezetése; nagyobb mérvű gépesítés csak ott jöhet számításba, ahol az adatfeldolgozáshoz általában elektronikus adatfeldolgozó géppel ellátott központok felállítását tervezik. A piackutatást is figyelembe véve, a káderigény a következő néhány évben csaknem megkétszereződik. Ugyancsak növekszik a gazdasági egységek igénye a tárca információs intézményei arányában, így vizsgálataink alapján ezek fejlesztése is indokolt.

Az információs tevékenység és információs kapcsolatok kialakulása vállalati szinten a következőképpen várható:

A legfontosabb információs csatornák, amelyek

információt kapnak, /illetve szereznek be/:

tárcán belüli és tárcán kívüli műszaki-gazdasági információs intézetektől;

piackutató intézetektől;

kereskedelmi vállalatoktól;

irányító szervektől;

tárcán kívüli hatósági szervektől;

külföldi társszervektől;

vállalatok közötti információcsere formájában,

információt adnak /szolgáltatnak/:

irányító szerveknek;

kereskedelmi partnereknek;
kooperáló vállalatoknak;
társvállalatoknak /elsősorban a kutató- és tervezőintézetek tevékenysége/;
külföldi társszerveknek.

2. A minisztérium információs tevékenységének vizsgálatánál az alap egy információs modell volt, amelynek kialakításánál a minisztérium szerveivel történt konzultációkra, a minisztériumi információáramlás vizsgálatára, a minisztériumnak újonnan kialakított fő funkciói vizsgálatára, vállalati felmérésre, az intézmények tevékenységére támaszkodtunk.

A kialakított modell - az egyes funkciókhoz kapcsolódóan - tartalmazta az információs igényeket, valamint az igények kielégítésére szolgáló fő forrásokat. A modell elemzése tette lehetővé a legfontosabb teendőkre vonatkozó következtetéseket.

A fentiek alapján a minisztérium területén is döntő mértékben nem új tevékenységek létrehozására, hanem fejlesztésre van szükség. A fejlesztés iránya elsősorban minőségi, az információk forrásai nagyjából nem változnak, de erős eltolódás várható az új mechanizmus által megkövetelt piaci, kereskedelmi jellegű információk irányában. A minisztériumnak az információk elsősorban hosszulejratu döntésekhez szükségesek. Az irányítás tervlembontásos rendszerének megszüntetése következtében jelentősen megnő a minisztérium és a vállalatok közötti kétirányú információs kapcsolat jelentősége.

Érdekes a minisztériumi információs modell értékelése, mely szerint:

a/ legnagyobb gyakorisággal szereplő információfajták:

gazdaságpolitikai, iparpolitikai információk; a népgazdaság fejlődése, fejlesztése, koncepciók, prognózisok;
nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos információk;
vállalatok tevékenységéhez kapcsolódó információk;

b/ második legnagyobb gyakorisággal szereplő információfajták:

tudományos és ipari kutatások eredményei, tervei, perspektívái, szervezése és koordinálása;
piackutatással kapcsolatos információk /beleértve ár- és devizaár-kérdéseket/.

A fő információs források gyakoriságának értékelése a következő:

a/ igen nagy gyakorisággal szerepel a statisztikai beszámolási rendszer, ami azt mutatja, hogy a műszaki-gazdasági jellegű információszerzés során rendkívül fontos a statisztikai beszámolási rend-

szerre támaszkodni, azt felhasználni. Ez bizonyítja a műszaki-gazdasági információ és a statisztikai információ közötti szoros kapcsolatot;

b/ további nagyon gyakori források:

- a tárca gazdasági egységeinek beszámolóí;
- tárcon kívüli szervek beszámolóí, információs anyagai;
- szakirodalmi tájékoztatás;
- tanulmányutak, hivatalos és üzleti utak;
- a termelés, illetve a gazdasági folyamat helyszínén szerzett információk;

c/ az előzővel csaknem hasonló gyakoriságu forrás a nemzetközi tárgyalások, megállapodások dokumentumai.

Fentiek alapján a minisztérium egységeinek /főosztályoknak stb., vagyis magáról a minisztériumról van szó/ az információval kapcsolatos tevékenysége elsősorban a következőkre terjed ki:

- információs anyagok értékelése, szintézise;
- nyert és feldolgozott információk alapján koncepció alkotás;
- személyes érintkezés és tapasztalat alapján információszerzés /a modell azt bizonyítja, hogy ennek jelentős szerepe lesz/.

A minisztérium szervei az információkat elsősorban a következő forrásokból kapják:

- termelő és forgalmazó vállalatok, kutató- és tervezőintézetek;
- a tárca információs intézményei;
- tárcon kívüli hatóságok, vállalatok, intézmények, tájékoztató szervek;
- külföldi képviseltek, külföldi vállalatok;
- bel- és külkereskedelmi vállalatok, piackutató intézetek;
- tárcon kívüli tudományos és társadalmi szervek.

Ezenkívül a minisztériumi szervek információkat is nyújtanak, és -pedig elsősorban a következő egységeknek:

- a tárca vállalatainak és intézményeinek;
- tárcon kívüli hatóságoknak, intézményeknek;
- külkereskedelemnek /hatósági szerveknek, külképviseleteknek, vállalatoknak/;
- országos információs szerveknek;
- társadalmi és tudományos szerveknek.

Ezenkívül információcsere folyik a minisztériumon belüli szervek /főosztályok/ között.

3. A tárca információs intézményei. A tárcának három olyan intézete van, amely részben vagy egészben hivatásszerűen végez információs tevékenységet:

A NIM Műszaki Dokumentációs és Fordító Iroda a tárca műszaki tájékoztató szakintézménye, amely műszaki-gazdasági tájékoztatói és fordítási tevékenységet folytat. Emellett feladata a NIM területén folyó dokumentációs tevékenység felügyelete és koordinációja, a NIM Műszaki Könyvtár üzemeltetése, ezenkívül könyvtári hálózati alközpont is.

A NIMDOK irányában előreláthatólag növekszik az igény és ennek következtében az Iroda fejlődésével kell számolni. Célszerű volna, ha az Iroda szolgáltatásait a fejlődés során fokozódó mértékben térítés ellenében nyújtaná úgy, hogy a térítés nyereséget is foglalna magában, amely a dolgozók anyagi érdekeltsége növelésének eszköze lehetne. Növelni kellene a rögzített áron forgalomba hozott kiadványok arányát is úgy, hogy az ár a központi irányelveknek megfelelően kezdetben nem fedezné szükségszerűen a termelés önköltségét.

A NIM Műszaki Filmszolgálat területén előreláthatóan a készített filmanyag összetétele fog eltolódni, éspedig olyan értelemben, hogy a készült filmeknek mintegy 50 %-a vállalati igényre fog készülni, első sorban gyártmánypropaganda céljára.

A NIM Ipargazdasági és Üzemszervezési Intézet információs tevékenységet ezideig főprofilja kiszolgálására végzett. Ésszerű, hogy az Intézet a tevékenysége során mintegy melléktermékként keletkező információs anyagot értékesítse. Az Intézet információs tevékenysége úgy képzelhető el, hogy térítés ellenében információs anyagot ad ki az ipargazdaság és üzemszervezés területére korlátozva. Ezenkívül az Intézetnek a piaci információ területén is feladatai lesznek, amennyiben ezek az országos piacutató intézmények tevékenységébe be nem illeszthető speciális információk. Meg kell jegyeznünk, hogy az Intézet a tanulmány elkészítése óta a minisztériumtól megbízást kapott információfeldolgozásra, ami ezirányú tevékenységének bővülését jelenti.

Az elmondottak viszonylag nagy vonalakban mutatták be egy vizsgálat eredményeit, amelynek közlését az indokolja, hogy a követett módszer és a leszűrt tapasztalatok más területeken is hasznosíthatók.

LÓRINC, I.: Technical-economic information in the sphere of the Ministry of Heavy Industry

A survey carried out in 1967 in the Institute of Industrial Economy and Plant Organization attached to the Ministry of Heavy Industry is reviewed and the conclusions are drawn.

The survey covered the Ministry, its departments as well as its enterprises and institutions. More than half of the enterprises, trusts, syndicates, research and planning institutes were requested to report on the present state of information and their own concepts and demands in this field. In addition, some of the most important organizations were also personally interviewed. The information received provided a most detailed picture.

On the basis of the data received from various ministerial bodies and from the survey, the information model of the Ministry was drawn up. This model gives a picture on the types of information required and supplied by the Ministry, their frequency and volume as well as on the Ministry's most important information channels directed towards external organizations and institutions and towards the internal ministerial departments and also among the Ministry itself and its enterprises.

Finally, proposals were elaborated on the development of the information system, aimed at creating a system covering the whole field without being centrally controlled but operating under the co-ordination organized by the Ministry.

00

ЛЕРИНЦИ, И.: Техническая и экономическая информация в области Министерства тяжелой промышленности

Статья дает отчет и обобщает выводы исследований, проведенных в 1967-ом году Институтом экономики и организации производства Министерства тяжелой промышленности.

Обследование относится как к министерству, так и к подчиненным ему предприятиям и учреждениям. Больше чем половину предприятий, трестов, объединений, исследовательские и проектные учреждения призвали к тому, чтобы они письмом информировали о существующем положении, о своих соображениях, о желаниях в области информации. В более важных экономических единицах были проведены личные интервью; приобретенная таким образом информация дала возможность получить очень подробную картину.

Были получены сведения о типах информации, представляемых министерством, и типах информационных запросов, о частоте информации, об объеме информации, о важнейших информационных каналах министерства в отношении внешних органов, учреждений, между министерскими органами, а также между министерством и его предприятиями.

В заключении составлены предложения для дальнейшего развития информационной системы. Их цель организация центрально руководящей единой информационной системы ведомства, но ее связи и деятельность не получены центральному руководству, а основываются на координации.

LÖRINC, I.: Die technisch-wirtschaftliche Information auf dem Gebiet des Ministeriums für Schwerindustrie

Im Jahre 1967 führte das Institut für Industrieökonomie und Betriebsorganisation des Ministeriums für Schwerindustrie eine Untersuchung durch, um die Lage der technisch-wirtschaftlichen Information zu ermitteln und hieraus die nötigen Schlussfolgerungen zu ziehen.

Die Untersuchung erstreckte sich sowohl auf das Ministerium selbst, als auch auf die ihm unterstellten Unternehmen und Institutionen. Es wurden mehr als die Hälfte der Unternehmen, Trusts, Vereinigungen, Forschungsinstitute und Entwurfbüros des Ministeriums aufgefordert schriftlich über die Lage, sowie über ihre einschlägigen Pläne und Wünsche betreffs des Informationswesens einen Bericht zu erstatten. Bei mehreren wichtigeren Unternehmen wurden auch persönliche Interviews durchgeführt. Auf Grund der auf diese Weise erhaltenen Orientierung konnte ein recht ausführliches Bild gewonnen werden.

Aus den Konsultationen mit den Ministerialstellen und aus den Datenerhebungen bei den Unternehmen erhaltenen Angaben wurde das Informationsmodell des Ministeriums aufgestellt. Dieses Modell gibt ein klares Bild über die verschiedenen Arten und Typen von Informationen, die durch das Ministerium benötigt oder von ihm erteilt werden, sowie über deren Volumen und Häufigkeit; über die wichtigsten Informationskanäle des Ministeriums, welche die verschiedenen internen und externen Stellen und Institutionen, sowie die unterstellten Unternehmen und Institutionen miteinander verbinden.

Schliesslich wurden Vorschläge für den weiteren Ausbau des Informationssystems ausgearbeitet. Diese bezwecken ein umfassendes Informationssystem für das gesamte Gebiet des Ministeriums. Das System soll zwar nicht zentral geleitet werden, aber seine Tätigkeit soll mittels Koordination durch das Ministerium gesichert werden.

